

บทที่ 3

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : กรณีศึกษาตลาดน้ำตลิ่งชัน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่ชัดเจน และรอบด้านผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงพัฒนาการของตลาดน้ำตลิ่งชัน ตั้งแต่อดีตจนกระทั่งกลายมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในปัจจุบัน ศึกษารูปแบบและวิธีการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ในครั้งนี้จะเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อมุ่งแสวงหาข้อเท็จจริงต่างๆ เพื่อตอบปัญหาในการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีประชากร คือ ประชาชนที่อยู่ในเขตตลิ่งชัน โดยกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตตลิ่งชันที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยว จำนวน 4 คน
2. กลุ่มประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชัน ได้แก่ คณะกรรมการบริหารประชาคม และสมาชิกประชาคม ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีหน้าที่โดยตรงในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของตลาดน้ำตลิ่งชัน จำนวน 3 คน

โดยกลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตตลิ่งชันและกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกประชาคมตลาดน้ำตลิ่งชันจะสัมภาษณ์โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลเฉพาะเจาะจง เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของตลาดน้ำตลิ่งชัน

3. กลุ่มชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในเขตตลิ่งชัน ซึ่งพักอาศัยอยู่ในเขตตลิ่งชันที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกับตลาดน้ำ เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชาวบ้านต้องการให้สนับสนุน โดยการปฏิสัมพันธ์ตามสถานการณ์และโอกาส จำนวน 4 คน

4. กลุ่มนักท่องเที่ยว ซึ่งกลุ่มตัวอย่างนี้มีทั้งนักท่องเที่ยวที่พักอยู่ในเขตดงลิงชันและมาจากท้องถิ่นอื่น และมีทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทย และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ จำนวน 4 คน ทำการสุ่มเพื่อการสัมภาษณ์โดยแบบบังเอิญ (accidental sampling)

เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มเจ้าหน้าที่คัดเลือกจากเจ้าหน้าที่ที่ทำงานอยู่ในสำนักงานเขตดงลิงชันและมีส่วนในการกำหนดนโยบายตลอดจนควบคุมการปฏิบัติในเรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

2. กลุ่มประชาชนตลาดน้ำดงลิงชัน คัดเลือกจากผู้ที่ตั้งร้านค้าแห่งเป็นคณะกรรมการของชุมชน โดยบุคคลดังกล่าวมีส่วนในการกำหนดแนวนโยบายและแนวทางการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่

3. กลุ่มชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในเขตดงลิงชัน คัดเลือกจากบุคคลที่อยู่อาศัยในพื้นที่มาเป็นเวลานาน ทั้งก่อนมีการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว และผู้ที่อยู่ในพื้นที่ภายหลังการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแล้ว

4. กลุ่มนักท่องเที่ยว คัดเลือกจากกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เป็นทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศในจำนวนที่เท่ากัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

1. ตัวผู้วิจัย
2. สมุดบันทึก
3. กล้องถ่ายรูป
4. กล้องถ่ายภาพเคลื่อนไหว
5. เครื่องบันทึกเสียง
6. ดินสอ ปากกา และดินสอสี
7. แบบฟอร์มการสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นไปตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยจะใช้วิธีการเก็บข้อมูล ทั้งจากการศึกษาตามเอกสาร การสัมภาษณ์ และการลงพื้นที่ศึกษา ซึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดย การสัมภาษณ์ดำเนินเป็นไปตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ โดยการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยต่างๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย วารสาร และจดหมาย เหตุ ซึ่งจากเอกสารที่เกี่ยวข้องเหล่านี้ ทำให้ทราบว่า ยังไม่มีงานวิจัยชิ้นใดที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับ กระบวนการกลายมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของตลาดน้ำตลิ่งชันมาก่อน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ จากการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยมีขั้นตอนต่างๆ ดังต่อไปนี้

2.1 การแนะนำตัว (introduction) ผู้วิจัยแนะนำตนเองกับผู้ให้ข้อมูลและกำหนด สถานภาพและบทบาทของผู้วิจัยโดยเปิดเผย (overt role) ตลอดจนแจ้งให้ผู้ให้ข้อมูลทุกคนทราบถึง วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ รวมทั้งขอให้บุคคลที่เป็นสื่อกลางเป็นที่ยอมรับเป็นผู้แนะนำ

ผู้วิจัยใช้เวลาในการแนะนำตัวกับผู้ให้ข้อมูลไม่นานนัก เนื่องจากมีความ สนิทสนมคุ้นเคยกับกลุ่มตัวอย่างดี เนื่องจากผู้วิจัยได้เข้ามาเป็นสมาชิกในชุมชนเขตตลิ่งชัน ได้ระยะ เวลาหนึ่ง โดยกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยซึ่งเป็นประชามตลาดน้ำตลิ่งชันบางคนเป็นเพื่อนบ้าน ใกล้เคียงของผู้วิจัย ซึ่งบุคคลกลุ่มนี้ได้เป็นกุญแจสำคัญที่นำผู้วิจัยเข้าไปสู่ตลาดน้ำตลิ่งชัน และยัง ได้แนะนำให้ผู้วิจัยรู้จักกับสมาชิกประชามรายอื่นๆ ด้วย

ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวนั้น ผู้วิจัยจะเปิดเผยตัวเองกับ กลุ่มตัวอย่างโดยแนะนำตัวเองว่าเป็นนักศึกษา มีความประสงค์ที่จะสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวม ข้อมูลไปทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

2.2 การสัมภาษณ์ (interview) ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และใช้ หลายวิธีผสมผสานกัน ได้แก่ การสัมภาษณ์โดยเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ในประเด็นที่น่าสนใจ

ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สอบถามสภาพทั่วไป ของชุมชนตลาดน้ำตลิ่งชัน การเปลี่ยนแปลงของชุมชน รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่ตลาดน้ำ ตลิ่งชันและความเป็นมาของตลาดน้ำตลิ่งชัน ทั้งจากสมาชิกประชามตลาดน้ำตลิ่งชัน เจ้าหน้าที่ สำนักงานเขตตลิ่งชัน และประชาชนในชุมชนต่างๆ นั้นจะเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลได้เล่ารายละเอียดต่างๆ อย่างเต็มที่และมีการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ด้วยการถามซ้ำบุคคลเดิม

รวมทั้งสอบถามจากผู้ให้ข้อมูลรายอื่นๆ เพื่อตรวจสอบแนวความจริงของข้อมูล ตลอดทั้งตามความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แหล่งอื่น

แต่ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยว นั้น เนื่องจากมีความจำกัดในเรื่องของเวลา จึงไม่สามารถสอบถามข้อมูลอย่างละเอียดได้ ผู้วิจัยได้สอบถามเฉพาะในประเด็นหลักๆ ในการวิจัยเท่านั้น

2.3 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) ผู้วิจัยเข้าไปสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บข้อมูลตามประเด็นที่ต้องการศึกษา โดยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่มตัวอย่าง เช่น การเข้าไปท่องเที่ยวที่ตลาดน้ำเพื่อสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มคนต่างๆ ที่ดำเนินกิจกรรมในตลาดน้ำคั้งชัน เช่น นักท่องเที่ยว สมาชิกประชาคมตลาดน้ำคั้งชัน เจ้าหน้าที่ของสำนักงานเขตคั้งชัน และชาวบ้านในบริเวณใกล้เคียง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพ และทำการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวม โดยใช้การตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) ซึ่งเป็นการแสวงหาแหล่งข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกัน โดยนำข้อมูลทั้งหมดที่เก็บรวบรวมได้จากการศึกษาเอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ ตีความ เปรียบเทียบเพื่อจัดหาคุณสมบัติร่วมกันในประเด็นต่างๆ ที่ต้องการศึกษา

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยเก็บข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และสังเกตผู้ให้ข้อมูลแต่ละคน แล้วนำมาหาประเด็นหลัก และข้อสรุปรวม จากนั้นทำการจำแนกข้อมูลตามประเด็นต่างๆ แล้วนำข้อมูลมาทำการเปรียบเทียบกัน และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ออกมาเพื่อตอบปัญหาการวิจัย



การจัดทำรายงานการวิจัย

รายงานการวิจัยเป็นเชิงพรรณนาประกอบด้วยตารางและภาพสมควร